

Умарбекова А.А.

АЙЫЛДЫК БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТИН ОКУУЧУЛАРЫНЫН БИЛИМ САПАТЫН ЖОГОРУЛАТУУ

Умарбекова А.А.

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ УЧАЩИХСЯ СЕЛЬСКОЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

A.A. Umarbekova

UPGRADING OF EDUCATION STUDENTS RURAL INITIAL SCHOOL

УДК: 37: 370. 182.

Бул макалада айылдык башталгыч мектеп менен ата-энелердин кызматташуусу аркасында окуучулардын билим сапаттарын жогорулатуу боюнча аткарылган иштердин натыйжалары берилди.

Негизги сөздөр: айылдык башталгыч мектеп, ата-энелер менен мугалимдин кызматташтыгы, айылдык башталгыч мектептин билим сапатына таасир берген факторлор.

В данной статье рассмотрены результаты выполненных работ благодаря сотрудничеству начальной школы и родителей по повышению качества образования учащихся.

Ключевые слова: сельская начальная школа, сотрудничество учителя и родителей, факторы влияющие на качество образования в сельской начальной школы.

This article describes the results of work performed through the cooperation of parents and primary schools to improve the quality of education students.

Key words: rural primary school, the cooperation of teachers and parents, the factors affecting the quality of education in rural primary schools.

Экономикалык жана социалдык мамилелер жаңыланып жаткан мезгилде билим берүү тармагында да сандан сапатка умтулуу, жаңылануу жана натыйжалуу аракеттер байкалууда. Билим берүү системасын өнүктүрүүнүн негиздери жана аны ишке ашыруунун механизмдери нормативдик документтерде, Билим берүү жөнүндөгү» Законунда, «Кыргыз Республикасында билим берүүнү 2020-жылга чейин өнүктүрүүнүн концепциясында», «Кыргыз Республикасында билим берүүнү 2012-2020-жылдарда өнүктүрүү стратегиясында» жана аларды ишке ашыруунун планында көрсөтүлгөн Бул документтерде орто мектепте билим берүүнүн сапатын көтөрүүгө жана ага түздөн-түз тиешеси болгон үй-бүлө менен бирдиктүү иш алып барууга өзгөчө көңүл бурулган. [4].

Мектеп окуучуларынын билим сапаты башталгыч класстарда алган билимдерине көз каранды. Ал эми башталгыч мектепте билим берүүнүн сапатына бир нече факторлор таасир тийгизет, алардын ичинен мугалим менен ата-энелердин максатка багытталган бирдиктүү иш аракеттери өтө маанилүү [1].

Азыркы учурда айыл жергесинде жашаган көптөгөн башталгыч класстын окуучуларынын ата-энелери педагогдордун жардамына муктаж. Алар балдарынын сапаттуу билим алуусун каалашат, ага өз салымдарын кошуу үчүн педагогикалык билимдеринин жетишсиздигин сезишет. Демек, айылдык

башталгыч мектептин окуучуларынын билим сапатын жогорулатуу ишинде ата-энелерди илимий-педагогикалык билимдер менен куралдандырып, алар тарабынан өздөштүрүлгөн билимдер практикада колдонулмайынча, биздин алдыга койгон максаттарыбыз ишке ашпай тургандыгы анык.

Аталган изилдөө 2006-2013-жылдар аралыгында Талас жана Нарын областарынын айылдык мектептеринде жүргүзүлүп, ал төмөндөгүдөй ырааттуулукта изилденди.

Кыргызстанда билим берүүнүн сапаты жыл өткөн сайын төмөндөп бара жаткандыгы эл аралык изилдөөлөрдө аныкталган. Өзгөчө республикадагы жалпы мектеп окуучуларынын санынын 71%тин түзгөн айыл мектептеринин билим сапатынын төмөндөп кетиши бул багытта иш алып баруунун зарылдыгын көрсөтөт.

Айылдык башталгыч мектептин билим сапатынын төмөндөп кетишинин себептери: мектепке чейинки билим-тарбия берүүчү мекемелердин жоктугу, социалдык мүнөздөгү себептер менен балдардын сабакка катышпагандыгы, мугалимдердин убактыларынын аздыгы, ишке жасаган салкын мамилелери, педагогикалык жана методикалык маалыматтар менен камсыздалбагандыгы, мектептин материалдык-техникалык базасынын начардыгы, окуу китептеринин жетишсиздиги, үй-бүлөдө балдардын ден-соолугуна, окуу иштерине камкордуктун жоктугу, ата-энелердин педагогикалык билимдеринин төмөндүгү, мектептин ата-энелер менен бирдиктүү иш алып бара албай жатышы д.у.с. таасирлер.

Билимдин сапатына таасир берген факторлорду аныктоодо окумуштуулардын эмгектерине анализ жасалып, алардын ичинен Э. Мамбетакунов сунуштаган факторлорго таянып айылдык башталгыч мектептин окуучуларынын билим сапатына таасир берүүчү факторлор аныкталды жана анын элементтерин 1-сүрөттө көрсөтүк [3].

Сүрөт 1.1. Мектеп окуучуларынын билим сапатына оң таасир тийгизүүчү факторлор

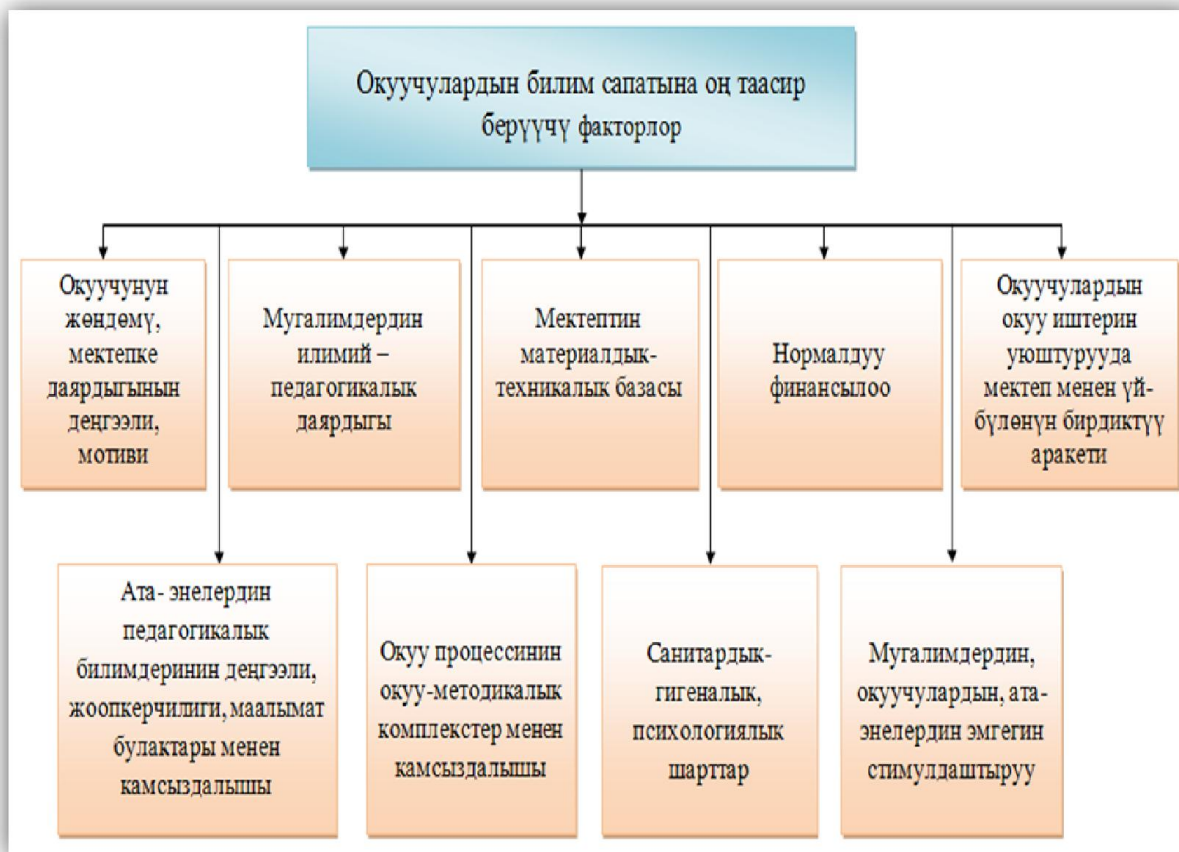
Аталган факторлорго кеңири токтолуу менен башталгыч класста окуучулардын билим сапатын көтөрүүгө - окуучулардын окуу иш аракетин уюштурууда мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү аракетинин ролу зор экендигине көңүл бурулду.

Изилденип жаткан проблема боюнча окумуштуулардын, белгилүү педагогдордун эмгектерине

теориялык жактан анализ жүргүзүлүп, анын практикадагы абалы констатациялык эксперименттин жардамы менен аныкталды.

Башталгыч класстын окуучусунун окуудагы ийгиликтери ата-энелердин педагогикалык билимдеринин деңгээлине көз каранды. Үй-бүлөдө баланын окуу ишин тура уюштура билүү, ага жардам берүү жана көзөмөл кылуу, предметтик сабактардын окуучунун билимине билгичтигине койгон талаптарын билүү, окутуунун мазмунун жана окутуу методикасын билүү кенже мектеп окуучуларынын ата-энелеринин негизги милдеттеринин бири. Ал

милдеттерди чечүүдө ата-энелердин педагогикалык билимдерин жогорулатуунун мазмуну иштелип чыкты. Ата-энелерге үй-бүлөдө баланы мектепке даярдоо, башталгыч класстын окуучуларынын билимдерине коюлуучу негизги талаптар, баланын күн режимин уюштуруу, жумушчу орунду даярдоонун мааниси, окуучуну сабак даярдоого үйрөтүү, үй-тапшырмасына аткартуу, окуганга, жазганга, математикага окутуп үйрөтүү боюнча жана балдардын үй-бүлөдө китеп окуусун уюштурууга карата кеңештер сунушталды. Ал «Ата-энелерге кеңеш» деп аталган методикалык колдонмо жарык көрдү.

Мектеп менен ата-энелердин бирдиктүү иш аракеттеринин мазмуну изденүүчү эксперименттин жүрүшүндө колдонулду. Ал башталгыч класстын мугалимдерине сунушталган ата-энелер менен иштөөнүн иш пландарына киргизилип, мектеп практикасында ишке ашырылды. Иштин жүрүшүндө ата-энелер менен кызматташуунун төмөндөгүдөй натыйжалуу формалары колдонулду. Бирдиктүү иш аракеттин жекече формалары – баланын үй-бүлөсүнө баруу, ата-эне менен баарлашуу, айрым суроолор боюнча ата-энелерге консультация берүү, телефон аркылуу сүйлөшүү, ата-энелер менен кат алышуу; коллективдүү формалары – ата-энелер чогулушун өткөрүү, ата-энелер үчүн лекциялар, конференциялар, практикумдар, суроо-жооп кечелери, викториналар, ата-энелер мекте-

бин, ата-энелер клубун уюштуруу, ата-энелер үчүн ачык сабактар, ачык эшиктер күнүн уюштуруу, ата-энелердин активи менен биргеликте иш алып баруу ж.б.

2009-2013-жылдар аралыгында жогорудагы эксперименттик ишке катышкан мектептерде «Ата-энелердин мектеби» уюштурулган. Педагогикалык окуу «Ата-энелерге кеңеш» деп аталган колдонмонун негизинде жүргүзүлгөн. Экспериментти жүргүзүүдө ата-энелер педагогикалык ишмердүүлүктүн жогорку, ортоңку жана төмөнкү деңгээлдери боюнча тандалып, байкоого алынган.

Ата-энелердин педагогикалык иш аракеттери конструкциялык, уюштуруучулук жана коммуникациялык болуп бөлүнөт. Педагогикалык иштердин мына ушул түрлөрүнүн өз ара аракети кыйла

даражада педагогикалык устаттыкты шарттайт. Ар бир ата-эне андай устаттыкка жетише алат жана жетишүүгө тийиш [2].

Ата-энелерге иш аракеттин түрлөрүнө ылайык бирден гана суроо берилген. Биз мында эксперименталдык тажрыйба иши жалаң гана ата-энелердин билимин арттыруу, мейли ал жакшы уюштурулган болсо да каалаган натыйжаны бере албай тургандыгын сезип, ата-энелерди алган билимдерин практикада кандай колдонуп жаткандыктары жөнүндө да жазып берүүсүн сурандык. Бир эле учурда ата-энелердин педагогикалык билимдеринин деңгээлдери ата-энелер тарабынан да өзүн-өзү баалоо аркылуу аныкталды.

Эксперименттин аягында алынган маалыматтар ата-энелердин иш аракеттеринин «жогорку», «ортоңку», «төмөнкү» деңгээлдери боюнча

бааланды жана анын жыйынтыктары 1-таблицада көрсөтүлдү. Мында биз тараптан бааланган ата-энелердин педагогикалык билимдеринин деңгээли бөлчөктүн алымында, ал эми ата-энелердин өздүк баалары анын бөлүмүндө көрсөтүлдү.

Эксперименттин жыйынтыгында жогорку деңгээлдеги ата-энелердин педагогикалык билимдери болжол менен 16,7 пайызга, ал эми ортоңку деңгээлдеги ата-энелердин билими 11,2 пайызга, төмөнкү деңгээлдеги ата-энелердики 24,5 пайызга жогорулагандыгы белгилүү болду.

Ата-энелердин өзүн-өзү баалоосунун жыйынтыгы жогорку деңгээлдеги ата-энелердин билимдери 16,9 пайызга, ортоңку деңгээл 11,1 пайызга, төмөнкү деңгээл 28 пайызга жогорулагандыгын көрсөттү.

1-таблица. Ата-энелердин педагогикалык билимдеринин жана аларды колдоно билүүлөрүнүн деңгээли.

Ата-энелердин иш аракеттеринин түрлөрү	Ата-энелердин иш аракеттеринин деңгээли (экспериментке чейин)			Ата-энелердин иш аракеттеринин деңгээли (эксперименттен кийин)		
	жогорку	ортоңку	төмөнкү	жогорку	ортоңку	төмөнкү
1. Балдарды окутуудагы ата-эненин конструкциялык иш аракети	16,8 17,8	33,5 35,8	49,7 46,4	33,5 34,7	44,7 46,9	21,8 18,4
2. Балдарды окутуудагы ата-эненин уюштуруучулук иш аракети	15,7 16,7	34,6 34,6	49,7 48,7	34,6 38,5	40,2 43,6	25,2 17,9
3. Балдарды окутуудагы ата-эненин коммуникативдик иш аракети	19 19	36,3 36,9	44,7 44,1	36,9 36,9	44,7 45,8	18,4 17,3
Орточо мааниси	17,2 17,8	34,8 35,8	48 46,4	35 36,7	43,2 45,4	21,8 17,9

Педагогика - психологиялык жактан агартуунун жыйынтыгында:

- ата-энелер балдардын окуу иштерин туура уюштурууга жетишти;

- ата-энелер баланын окуу эмгегине көзөмөл кылып, жардам бере баштады;

- баланын билим сапаты ата-энеден көз каранды экендигин сезип калышты;

- мектеп менен ата-эненин ортосундагы мамилелер жакшырды, ата-энелердин активдүүлүгү байкалып, мугалим менен кызматташуу өрчүдү.

Изилдөөнүн акыркы этабында алынган эксперименттик жыйынтыктардын ишенимдүүлүгүн баалоо боюнча *текшерүүчү* педагогикалык эксперимент жүргүзүлдү.

Педагогикалык экспериментке башталгыч класстын 48 мугалими, 1128 ата-эне жана 1128

окуучу катышты. Жалпысынан алганда 6 мектептин окуучулары эксперименттик жана контролдук класстарга бөлүштүрүлдү. Аларга жараша ата-энелер дагы ошондой топтордун мүчөлөрү болуп калышты.

Текшерүүчү эксперимент 2009-2010, 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013- окуу жылдарында 1-класска кирген окуучулар 4-классты аяктаганга чейин улантылып жүргүзүлдү. Алгачкы текшерүү 2009-жылы октябрь айында, жыйынтыктоочу текшерүү 2013-жылы март айында алынды. Эксперименттин жыйынтыгында алынган маалыматтар 2-таблицада берилди. Натыйжада эксперименттик группанын предметтер боюнча билим сапатынын деңгээли контролдук группага салыштырмалуу 19,2 пайызга жогору болгондугу аныкталды.

2-таблица. – Башталгыч класстын окуучуларынын окуу предметтерин «4» жана «5» деген бааларга өздөштүрүү деңгээли

№	Предметтер	Классы								Ар бир предмет боюнча орточо мааниси	
		1-класс		2-класс		3-класс		4-класс			
		Э	К	Э	К	Э	К	Э	К	Э	К
1.	Адабий окуу			69,5	52,7	75	54,1	79,1	54,1	74,5	53,6
2.	Кыргыз тили			69,5	52,7	70,8	54,1	75	54,1	71,7	53,6
3.	Математика			60,8	39,1	66,6	41,6	70,8	50	66	43,6
4.	Мекен таануу			69,5	56,5	75	58,3	75	58,3	73,1	57,7
	Орточо мааниси			67,3	50,2	71,8	52	74,9	54,1	71,3	52,1

Эксперименттик иштер 1-класстан башталып, ошол эле окуучулар 4-классты аяктаганга чейин улантылды. Натыйжада окуучулардын билим сапаты жыл өткөн сайын улам өсүп отурду.

Жүргүзүлгөн эксперименттик иштердин жыйынтыгында башталгыч класстын окуучуларынын окуу жылдарынын аралыгында билим сапаты 19,2 пайыздан 20 пайызга чейин көтөрүлгөндүгү аныкталды. Ал эми контролдук группалардагы окуучулардын билим сапаты ошол эле деңгээлде калды.

Педагогикалык тажрыйба көрсөткөндөй, биз тараптан сунуш кылынган ата-энелердин педагогикалык билимдеринин мазмуну азыркы мектептеги мугалим менен ата-энелердин биргелешкен иш аракеттеринде башталгыч класстагы окуучулардын билим сапатын жакшырта турганы тастыкталды.

Жыйынтыктап айтканда айылдык башталгыч мектептин окуучуларынын билим сапатын жогорулатууда мектеп менен үй-бүлөнүн бирдиктүү иш аракеттери жакшы натыйжаларды бергендигине күбө болдук.

Адабияттар

1. Воликова Т.В. Учитель и семья [Текст]: /Т.В. Воликова/-Москва «Просвещения», - 1980. 15-б.
2. Гребенников И.В. Мектеп жана үй-бүлө [Текст]: мугалимдер үчүн колдонмо./Которгон А.Молдокматова - Ф: Мектеп, -1988. 12 -29 б.
3. Мамбетакунов Э. Билим берүүнүн өнүктүрүүгө комплекстүү мамиле керек [Текст] /Э. Мамбетакунов // Кутбилим.-2008.-№ .11-январь. 6-б.
4. Концепция развития образования Кыргызской Республики до 2020 года [Текст]: тезис //Кутбилим. - 2011. 5-августь. - С.3-8.

Рецензент: к.п.н., доцент Ажибаева А.Ж.